

més imprudent aclucar els ulls al pensament d'un mot del llatí provincial, usat com a expressió poètica fins al Laci; i, estant sobre bases tan balderes l'enllaç indoeuropeu (almenys per via itàlica), negar-se a pensar en una procedència no itàlica. És gran la semblança amb el nostre *Pando* i *Pan*, que un mot ben establert com a cèltic ens presenta: el ky. *pant* «terrains en pente, dépression, vallée» (descartant un llatanisme que s'havia suposat) sembla ben establert per Vendryes (ZCPH. IX, 296-9) com a germà de l'irl. *céte* «a hill smooth and plain at the top», com a prolongació d'un proto-cèltic *kw̥ntiā* (o *kw̥ontīā*), amb la correspondència normal entre *k(w)*-goidèlic i *p*-gallo-britònic: una forma de consonantisme gallo-britònic en el celta hispànic no presentaria dificultat. La semblança del significat gal·lès i irlandès (o de l'intermedi que podríem induir-ne) amb els *Panderones*, *Pandos*, *Pans* i *Panars*, de les terres hispàniques més conservadores, és interessant i molt considerable.⁷

¹ Un amic em deia *pandarete* o *panderete* d'això mateix i d'allà mateix, però referint-se a un dicc. de mots topogràfics i no ho he comprovat. En tot cas els *panderones* són conegudíssims. DECH IV, 369a 33-35. — ² Però que una vegada, en un escrit secundari de Ruyra, es llegeixi «una repugnant cuca *panera*», no és raó per atribuir el mot a Blanes, i menys a l'Emp. (com fa AlCM). — ³ Les codolades són plenes d'insults, Don Joan va acabar en el patíbul... L'escriptor satíric es limita a malparlar-ne, comparant-la («gentil --») amb l'escarabat que viu d'excrements o en fa rodar una bola. Ajudaria al malentès d'AlCM el fet casual que en el DAg. ve a continuació «*pandeca* (Perpinyà): prostituta» que naturalment és el cast. *pendeja*, *pendejo*, 'dona viciosa, prostituta', mal escrit i mal pronunciat. — ⁴ Més noms de lloc hispànics, en gran part antics, i amb afinitat probable, en MzPi., *Orig.*, 300-1; i JMPiel, *Festschrift A. Bach*, 264. — ⁵ No sé en quin sentit diu «*panera* --- gamela» l'eivissenc PzCabr., i no trobant-ne confirmacions ens hem de malfiar d'una errada o un equivoc. És veritat que fins si es tractés de certes menes de gavetes o obis una denominació a base de curvatura no fóra inconcebible. — ⁶ Cultisme *paniculació* acció de desemperesir-se, flexibilitzar-se. — ⁷ El detall del tractament de NTI en hispano-cèltic no és conegut: a priori sonorització d'un tal grup no és idea xocant. Cf. encara la gran *Sierra de Cancias* (nom sense enllaços coneguts) damunt la Ribera de Fiscal, aquí amb *K*-potser?

Panard, *panardada*, V. *penard* (PENYA) + *Panaris*, sembla ser un nom de planta ross.: res més que una notícia vaga i inverificable; en una llista oral d'herbes muntanyenques conegudes de vells pastors conflentins, Conat, 1960, entre diverses matetes espinoses, *panicals*, *derrussos*, *gaons*... (recorda *espinacalç* i variants, *ESPINA*, i d'altra banda, fr. mod. *panais* < fr. ant. *pasnaie* PASTINACA).

Panaris, V. *panadis* (UNGLA) *Panarra*, *panarra*-⁶⁰

da, *panarrejar*, *panarrer*, *panarro*, *panàs*, *panassa*, V. *pa Panast(r)atge*, V. *prestatge Panastra*, V. *banasta* i *panera* (PA) *Panàtica*, *panàtiga*, V. *pa Panatre*, err. tip. per *panastre* (BANASTA) *Pan-beneit*, V. *pa Pancarit*, *pancaritat*, V. *pa Pancarta*, *pancell*, V. *panxa* *Pancella*, V. MAZORCA (DECH, n. 5, però potser és err. gràfica per *panzolla* (veg.) o vice-versa (tèrbol) *Panclastita*, V. *cladodi Panconia*, encreuament de *cosconi*(ll) *a* amb *penca* *Pancraci*, V. *democràcia*

PANCREAS, pres del gr. *πάγκρεας* id., pròpiament 'tot (πᾶν) carn (κρέας)'. □ 1.ª doc.: Lab. 1840.

DERIV.: *Pancreàtic* [1840]. *Pancreatina*. *Pancreatitis*.

Pancromàtic, V. *crom* *Pancuit*, *pancuitada*, *pancuiter*, V. *pa Pandanàcies*, derivat del malai *pandan*, nom del *Pandanus fascicularis*, planta d'aquesta família *Pandèmia*, *pandèmic*, V. *democràcia* *Pandemòni*, V. *dimoni*

PANDERO, pres del cast. PANDERO (DCEC/DECH), i aquest, del ll. tardà PANDORIUS, que prové del gr. *πανδούρα* 'espècie de laüt de tres cordes', també aplicat a d'altres instruments musicals. □ 1.ª doc.: 1492, *Ardits*, en ocasió d'una visita reial.

Força més tard es popularitzà en les terres del Baix Segre, Illes i P. Val.; i al Baix Urgell les *Cançons de Pandero* formen un gènere folklòric de valor i interès local (publicades per V. Serra i Boldú, c. 1910); BDC xx, 302.

DERIV.: *Panderer*. *Panderasso*. *Pandereta*; i en certs llocs és conegut *pandera*: «a Tànger --- hem vist un joglar de serpents --- es duia una boa enorme --- a l'orella i els seus tocaven el tan-tan amb grosses *panderes*», carta de Coromines, 1919.

CPT.: *Panduriiforme*.

Pandorga 'simbomba', del castellà PANDORGA (DCEC/DECH), que pròpiament designava una espècie de moixiganga o serenata, de murga descompassada, amb instruments de la mena de la simbomba [princ. S. XVII], i anys després ja també els instruments que hi participaven: derivat d'un verb *pandorgar, ll. vg. *PANDORICARE derivat de PANDORIUM 'bandúria': des d'allà degué introduir-se aviat en el P. Val. i Ribag., on s'aplicà també a una dona grassa i panxuda (*Les Pandòrgues* malnom d'unes propietàries amb importants finques rústiques, a Agost, 1963); dono cites valencianes ja en aquella obra; cf. Enric Valor («Jornada», Val. 18-XII-62); a Benasc «persona tarda, calmosa y torpe en el obrar: *ixa dona ye una pandorga*», Ferraz (p. 83).

DERIV.: *Pandorgo*.

Panderola, *paniculació*, V. *panar*

Pandilla, castellanisme ben innecessari per *gavella*, *gavell*, *colla* (es diu *colla* de *lladres*, de *gallòfols*, de *galifardeus*, de *bordegassos*, i *gavella* o *gavell* per si sols són termes nobles i excel·lents per a gran part dels